

Assessment of the Legal and Legislative Capacities of the BRICS Alliance in Containing Terrorist Crimes Committed through Digital Platforms with the Implementation of Technological Sanctions

Peyman Namamian ¹

1 Associate Professor of Criminal Law and Criminology, Faculty of Administrative Sciences and Economics, Arak University, Arak, Iran (Corresponding Author), Email: P-namamian@araku.ac.ir

---

Abstract

The BRICS alliance faces challenges in the realm of digital security, including the fight against terrorist crimes in the digital space. The misuse of digital platforms by terrorist groups for planning, communication, and propaganda threatens both the national security of BRICS member states and global security. By utilizing national and international legal capacities, BRICS member states can implement effective mechanisms such as multilateral legal cooperation, development of shared legal and legislative frameworks, and the establishment of international regulatory bodies. Technological sanctions are an effective tool for limiting terrorist groups' access to modern technologies and reducing digital threats. However, challenges such as political and economic conflicts of interest among BRICS members, legal differences in national systems, and the risk of human rights violations resulting from sanctions may reduce the effectiveness of these measures. This study, through a descriptive-analytical approach, aims to answer the question, "How can the BRICS alliance, considering the divergences in the domestic laws of its member states, create a common legal and legislative framework to combat terrorist crimes in the digital space?" Furthermore, it seeks to answer the question, "To what extent can technological sanctions be effective in limiting the exploitation of digital platforms by terrorist groups?" The study emphasizes the importance of international coordination in strengthening anti-terrorism regulations on digital platforms and reducing digital threats.

Keywords: Terrorist Crimes, Technological Sanctions, Digital Security, Digital Platforms, BRICS Alliance, International Cooperation.

Received: 05/08/2025; **Revised:** 05/09/2025; **Accepted:** 11/09/2025; **Published online:** 21/09/2025

How To Cite: Namamian, P (2025). Assessment of the Legal and Legislative Capacities of the BRICS Alliance in Containing Terrorist Crimes Committed through Digital Platforms with the Implementation of Technological Sanctions, *Journal of Comparative Public Law*, 2 (2), 115-136. <http://www.doi.org/10.22091/cpl.2025.13562.1060>

Published by: University of Qom © **The Author(s)** **Article type:** Research

سنجش ظرفیت‌های حقوقی و تقنینی ائتلاف کشورهای نوظهور (بریکس) در مهار جرائم تروریستی ارتكابی در سکوهاى دیجیتالى با اجرای تحریم‌های فناوریانه پیمان‌نماین^۱

۱. دانشیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اراک، اراک، ایران، (نویسنده مسئول)، رایانامه: namamian@araku.ac.ir

چکیده

ائتلاف کشورهای نوظهور (بریکس)، با چالش‌هایی حوزه در امنیت دیجیتال، از جمله مقابله با جرائم تروریستی در فضای دیجیتال مواجه است. سوءاستفاده گروه‌های تروریستی از سکوهاى دیجیتالى برای برنامه‌ریزی و ارتباطات و تبلیغات، امنیت ملی کشورهای عضو بریکس و امنیت جهانی را به مخاطره می‌اندازد. کشورهای عضو بریکس با بهره‌گیری از ظرفیت‌های حقوقی ملی و بین‌المللی می‌توانند سازوکارهای مؤثر نظیر همکاری‌های حقوقی چندجانبه، توسعه چارچوب‌های حقوقی و تقنینی مشترک و ایجاد نهادهای نظارتی بین‌المللی را در این زمینه عملیاتی کنند. تحریم‌های فناوریانه ابزار مؤثری برای محدودیت دسترسی گروه‌های تروریستی به فناوری‌های نوین و کاهش تهدیدهای دیجیتالى هستند. با این حال، چالش‌هایی نظیر تضاد منافع سیاسی و اقتصادی بین اعضای بریکس، تفاوت‌های حقوقی در نظام‌های ملی و خطر نقض حقوق بشر ناشی از تحریم‌ها، ممکن است کارایی این اقدام‌ها را کاهش دهد. این پژوهش ضمن سنجش ظرفیت‌های حقوقی بریکس در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوهاى دیجیتالى و چالش‌های اجرایی و حقوقی مرتبط، سعی بر آن دارد تا با روش توصیفی تحلیلی به این پرسش که «چگونه ائتلاف بریکس می‌تواند با توجه به وجوه افتراق در قوانین داخلی کشورهای عضو، چارچوب حقوقی و تقنینی مشترکی برای مقابله با جرائم تروریستی در فضای دیجیتالى ایجاد کند؟» به علاوه، «تا چه حد تحریم‌های فناوریانه در قبال بهره‌برداری گروه‌های تروریستی از سکوهاى دیجیتالى می‌تواند اثرگذار باشد؟» پاسخ داده و بر اهمیت هماهنگی بین‌المللی برای تقویت مقررات ضدتروریستی در سکوهاى دیجیتالى و کاهش تهدیدهای دیجیتالى تأکید دارد.

واژگان کلیدی: جرائم تروریستی، تحریم‌های فناوریانه، امنیت دیجیتالى، سکوهاى دیجیتالى، ائتلاف بریکس، همکاری‌های بین‌المللی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۱۴؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۶/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۰؛ تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۶/۳۰
استناد: نامیان پیمان (۱۴۰۴). سنجش ظرفیت‌های حقوقی و تقنینی ائتلاف کشورهای نوظهور (بریکس) در مهار جرائم تروریستی ارتكابی در سکوهاى دیجیتالى با اجرای تحریم‌های فناوریانه، *حقوق عمومی تطبیقی*، ۲(۲)، ۲۳-۱۱۵. <http://www.doi.org/> 10.22091/cpl.2025.13562.1060

ناشر: دانشگاه قم © نویسندگان نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

امنیت دیجیتال به یکی از حوزه‌های حیاتی مورد توجه نهادهای نظارتی جهانی تبدیل شده است. کشورها در تلاش هستند تا دسترسی و وابستگی خود به فضای دیجیتال را حفظ کرده و از آن محافظت کنند؛ اقدامی که اغلب نیازمند خروج از چارچوب‌های هنجاری اعم از حقوقی و تقنینی موجود است (Markopoulou, 2019: 6). از سال ۲۰۰۲، سازمان ملل متحد چندین قطعنامه را به منظور ترویج فرهنگ جهانی امنیت دیجیتال تصویب کرده است.^۱ با این حال، هنوز هیچ نهاد حقوقی بین‌المللی برای تضمین کنترل و نظارت مناسب بر این حوزه وجود ندارد (Khanna, 2018: 142). این خلأ نظارتی، موجب رقابت فزاینده‌ای بین کشورها برای دستیابی به اولویت در این عرصه شده است؛ اگرچه شورای امنیت سازمان ملل متحد وفق قطعنامه‌های ۲۴۱۹ (۲۰۱۸)، ۲۴۶۲ (۲۰۱۹) و ۲۴۹۰ (۲۰۱۹) و سایر قطعنامه‌ها اذعان داشته که فعالیت‌های افراد و نهادهای غیردولتی در حوزه دیجیتال می‌تواند تهدیدی جدی برای صلح و امنیت بین‌المللی باشد (Douhan, 2022: 99).^۲

امنیت دیجیتال برای حفاظت از داده‌ها و زیرساخت‌ها ضروری است و به پیشبرد سیاست‌های ملی و بین‌المللی کمک می‌کند. این امر نیازمند تقویت قوانین داخلی و هماهنگی با استانداردهای بین‌المللی است. البته چالش‌های حقوقی در زمینه صلاحیت و مسئولیت‌های قانونی باید مورد توجه قرار گیرد (احمری، کحلکی و رحیم‌پور اصفهانی، ۱۳۹۵: ۳۲۴-۳۲۱). «ائتلاف کشورهای نوظهور» موسوم به «بریکس» مشتمل بر کشورهای برزیل، روسیه، هند، چین، آفریقای جنوبی و سایر کشورها مانند ایران و مصر باید به تقویت زیرساخت‌های دیجیتال و تدوین سیاست‌های مناسب توجه کنند (Nikitin & Mensah, 2020: 66). بنابراین، با گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی، جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها دیجیتال به‌عنوان پدیده‌ای فراملی، مرزهای سنتی حاکمیت ملی را به چالش کشیده و به یکی از چالش‌های فزاینده در امنیت بین‌المللی تبدیل شده است. این شکل از تهدید، نه تنها زیرساخت‌های حیاتی کشورها را هدف قرار می‌دهد، بلکه موجب بی‌ثبات‌سازی نظام‌های سیاسی، اقتصادی و اطلاعاتی نیز می‌گردد (ر. ک: خاکزادشاهاندشتی و میربد، ۱۴۰۳: ۱۸۷-۱۸۵). در این بستر، کشورهای عضو بریکس، درصدد ایجاد یک چارچوب راهبردی مستقل در قبال تهدیدهای دیجیتال است (Ovchinnikova, & Upadhyay, 2023: 18-19).

1. United Nations. (2003, January 31). Creation of a global culture of cybersecurity: Resolution/adopted by the General Assembly. United Nations Digital Library. <https://digitallibrary.un.org/record/482184?ln=en>

۲. این تهدیدها مشتمل بر حمله‌های دیجیتال به زیرساخت‌های حیاتی، اختلال در سامانه‌های پرداخت برخط، انسدادسازی دسترسی به اینترنت و خدمات مختلف برخط مانند توییتر، اینستاگرام و غیره و نیز اجرای فعالیت‌های دیجیتال در واکنش به سایر تهدیدهاست.

کشورهای عضو بریکس با تأکید بر اتخاذ سیاست کاهش وابستگی فناوریانه به کشورهای غربی، به دنبال تدوین سیاست‌های هماهنگ دیجیتال، توسعه ظرفیت‌های بومی در حوزه زیرساخت‌های دیجیتال و بهره‌گیری از تحریم‌های فناوریانه به عنوان ابزاری بازدارنده و هدفمند در قبال گروه‌های تروریستی دیجیتال هستند (Iftimie, 2021: 57). این رویکرد، ضمن برخورداری از پشتوانه نظری در حوزه حقوق بین‌المللی فضای دیجیتال، در تلاش است تا الگویی جایگزین برای نظم دیجیتال جهانی ارائه کند (علی‌پور و شکاری، ۱۴۰۰: ۸۱). از این رو، توسعه فناوری‌های دیجیتال تأثیر زیادی بر تحریم‌های یک‌جانبه داشته است، به‌ویژه که این تحریم‌ها بدون تصویب سازمان ملل اعمال می‌شوند و مشروعیت حقوقی آن‌ها مورد سؤال است. این تحریم‌ها ممکن است با اصول حاکمیت ملی و قوانین بین‌المللی مغایرت داشته باشند و استفاده از فناوری‌های دیجیتال، نظارت و ارزیابی آن‌ها را پیچیده‌تر کرده است. همچنین، این تحریم‌ها تأثیرات منفی بر حقوق بشر، شهروندان و اقتصادها دارد (Douhan, 2022: 114-115). به علاوه، بررسی تجربه بریکس در بهره‌گیری از ابزار تحریم فناوریانه، به‌ویژه در قالب سازوکارهای جمعی و غیروابسته به ساختارهای نهادینه شده غربی، می‌تواند ابعاد نوینی از تعامل امنیت، حاکمیت فناوری و پاسخ‌های حقوقی به جرائم تروریستی ارتكابی در سکوه‌های دیجیتال را آشکار سازد. به دیگر تعبیر، تجربه بریکس در بهره‌گیری از تحریم فناوریانه در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوه‌های دیجیتال، ترکیبی از اقدام‌های حقوقی و فناوریانه است.^۱ کشورهای عضو بریکس با تصویب قوانین ملی و تقویت همکاری‌های بین‌المللی، به محدودیت دسترسی گروه‌های تروریستی به زیرساخت‌ها و خدمات دیجیتال می‌پردازند؛ در این بین باید اذعان داشت، روسیه و چین با کنترل فضای مجازی و انسداد سکوه‌های مرتبط با جرائم تروریستی، تلاش دارند امنیت دیجیتال را تقویت کنند (Flonk, 2021: 1931-1932).

هدف این پژوهش، بررسی ظرفیت‌های حقوقی، تقنینی، امنیتی و فنی ائتلاف بریکس در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوه‌های دیجیتال از طریق تحریم‌های فناوریانه است. پژوهش به تحلیل چالش‌های حقوقی اجرای تحریم‌ها، ارزیابی تأثیر آن‌ها بر کاهش فعالیت‌های تروریستی در سکوه‌های دیجیتال و بررسی امکان ایجاد چارچوب‌های حقوقی و تقنینی مشترک برای مقابله با آن می‌پردازد. از این رو، با پاسخ به این پرسش که با توجه به تفاوت‌های موجود در قوانین داخلی کشورهای عضو ائتلاف بریکس، چگونه می‌توان یک چارچوب حقوقی و تقنینی مشترک در قبال جرائم تروریستی در فضای دیجیتال ایجاد نمود؟ بر اهمیت هماهنگی بین‌المللی و تأثیر تحریم‌های فناوریانه در مقابله با سوءاستفاده گروه‌های تروریستی از سکوه‌های دیجیتال تأکید دارد. به این ترتیب،

1. <https://brics.br/en/news/use-of-artificial-intelligence-and-social-media-by-terrorist-groups-raises-concerns-among-brics-nations>

این پژوهش می‌تواند به کشورهای عضو بریکس در تقویت ظرفیت‌های خود در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتال کمک کرده و سیاست‌های مؤثری برای اجرای تحریم‌های فناورانه ارائه دهد.

۱. شناخت مفاهیم

بهره‌گیری روزافزون از فناوری‌های دیجیتال تهدیدهای جدی برای سامانه‌های حیاتی ایجاد کرده است، به‌ویژه زمانی که تروریست‌ها از آن سوءاستفاده می‌کنند. امنیت فضای دیجیتال نیازمند اقدامات پیشگیرانه و واکنشی مانند روزآمدسازی سامانه‌ها، نصب نرم‌افزارهای امنیتی و ارزیابی نقاط ضعف است (ملکوئی و خلیل‌زاده، ۱۴۰۱: ۷۳-۷۵). افزایش حمله‌های دیجیتال از سوی گروه‌های تروریستی با اهداف اعتقادی، پیچیدگی‌های بیشتری در تأمین امنیت دیجیتال ایجاد کرده و می‌تواند به زیرساخت‌های حیاتی نظیر انرژی، حمل‌ونقل و خدمات بهداشتی آسیب برساند (Shaweorcid, McAndrew, 2023: 548).

با ظهور جامعه مبتنی بر اطلاعات، تهدیدهای نوینی از سوی تروریست‌های دیجیتال به وجود آمده است که قادرند از طریق آماج‌های رایانه‌ای به داده‌ها و زیرساخت‌های حیاتی آسیب بزنند. این آماج‌ها شامل آسیب به سامانه‌ها، سرورها و دستگاه‌های الکترونیکی است. «جرائم تروریستی در سکوها‌های دیجیتال» به‌عنوان بهره‌گیری از فناوری‌ها برای ایجاد اختلال و تهدید به امنیت تعریف می‌شود. این تهدیدها به علت ناشناخته بودن، آثار روانی بیشتری نسبت به تهدیدهای شناخته‌شده دارند. تروریست‌ها با بهره‌گیری از ویروس‌ها و ابزارهای مخرب می‌توانند حمله‌های دیجیتال علیه دولت‌ها و زیرساخت‌ها ترتیب دهند که به اختلالات و تهدید جدی برای امنیت منجر می‌شود.^۱

برای آنکه این دسته از جرائم به‌طور مؤثر در چارچوب مفهومی تروریسم قرار گیرد، لازم است واجد مؤلفه‌های اساسی این پدیده از جمله سازمان‌یافتگی، هدفمندی در ایجاد رعب و وحشت و ایراد آسیب جدی به امنیت ملی، عمومی یا بین‌المللی باشد. بر همین اساس، محدوده شمول این جرائم به‌طور معمول بر پایه «محیط ارتكاب» آن (فضای مجازی به‌جای محیط فیزیکی) و نیز «رسانه یا ابزار» مورد استفاده، تعریف می‌شود (Kraft & Wang, 2009: 524). از این منظر، جرائم تروریستی در سکوها‌های دیجیتال نه یک جرم مستقل و جداگانه، بلکه شکلی از تروریسم سنتی است که به‌طور صرف با بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال و فضای مجازی محقق می‌شود (اصلانی و رنجبریان، ۱۳۹۴: ۲۶۸).

۱. در این زمینه، می‌توان به هک جایگاه‌های سوخت در ایران و اختلال در پمپ بنزین‌های مختلف کشور در تاریخ ۲۷ آذر ماه ۱۴۰۲ اشاره کرد. طبق اعلام مسئولین و گزارش‌های منتشر شده از سوی خبرگزاری‌های داخلی، این حمله دیجیتال توسط گروه هکری صهیونیستی به نام «گنجشک درنده» صورت گرفته و این گروه مسئولیت هک سامانه سوخت‌رسانی ایران را بر عهده گرفته است. شایان ذکر است که پیش از این، در تاریخ چهارم آبان ۱۴۰۰، هکرها اطلاعات کارت سوخت شخصی را هدف قرار داده بودند؛ <https://www.farsnews.ir/news/14020927000595/D8>

با وجود این، تکیه بر «محیط ارتکاب» که همان فضای غیرواقعی یا مجازی بوده، به عنوان مبنای تمایز جرم تروریستی دیجیتال است که می‌تواند محل تأمل و انتقاد باشد. به طور نمونه، حملات تروریستی از طریق هواپیماربایی (نظیر حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱)^۱ یا به کارگیری عامدانه از وسایل نقلیه برای ایجاد تلفات (نظیر حمله تروریستی در نیس فرانسه^۲ در سال ۲۰۱۶)^۳، هر دو در فضای فیزیکی رخ داده‌اند، اما ماهیت تروریستی خود را از طریق شیوه اجرا از دست نداده‌اند. به همین قیاس، جرائم تروریستی در سکوها دیجیتال نیز واجد همان عناصر جرم تروریستی است، اما در بستری فناورانه و دیجیتالی تحقق می‌یابند (Lux, 2018: 12). از این رو، می‌توان گفت که تروریسم سایبری بازنمایی بسیاری از الگوهای شناخته شده تروریستی در بستر دیجیتال است و همان طور که در ادبیات مربوط به «کنشگری دیجیتالی»^۴ (Milan & Hintz, 2013: 18-19) نیز اشاره شده، فعالیت‌های سیاسی و خشونت‌آمیز در فضای مجازی نوعی امتداد از کنش‌های دنیای واقعی محسوب می‌شوند. بنابراین، در شناسایی و تحلیل رفتارهای تروریستی آنچه اهمیت اساسی دارد، نه صرفاً وسیله یا محل ارتکاب، بلکه اهداف و آثار و انگیزه‌های پشت آن رفتار است که ماهیت تروریستی آن را احراز می‌سازد. جرائم تروریستی دیجیتالی چالش‌های جدی در زمینه‌های حقوق بین‌المللی، امنیت و سیاست‌های جهانی به وجود آورده‌اند. مقابله با این تهدید نیازمند روزآمدسازی قوانین داخلی و تقویت همکاری‌های بین‌المللی است. این قوانین باید ابزارهایی مؤثر برای شناسایی، پیشگیری و مجازات عاملان این جرائم فراهم کنند. تحریم‌های فناورانه نیز می‌تواند به عنوان ابزاری برای محدودیت دسترسی گروه‌های تروریستی به فناوری‌های دیجیتال و فضای

۱. با ظهور اینترنت و گسترش فناوری‌های دیجیتال، ارتباط میان فضای مجازی و جرائم تروریستی پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ آشکار شد. این تحولات موجب انتقال مبارزه با جرائم تروریستی از سطح فیزیکی به الکترونیکی شد (ر.ک: عباسی و محسن‌پورآزیه، ۱۴۰۳: ۳۴۰-۳۳۹). با این حال، تاکنون تعریف جامع و بین‌المللی برای شناسایی جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها دیجیتالی، وجود ندارد. این نوع جرائم به عنوان ابزار خطرناک جرائم تروریستی مورد شناسایی قرار گرفته و گسترش سریع اینترنت، کنترل و شناسایی آن‌ها را دشوار کرده است؛ اگرچه این تهدیدها به طور جدی امنیت ملی و اقتصادی کشورها را به خطر انداخته و ضرورت اقداماتی مؤثر برای مقابله با آن را آشکار می‌کند.

2. <https://transweb.sjsu.edu/sites/default/files/SP0518%20Vehicle%20Ramming%20Terrorism.pdf>

۳. شهر نیس در جنوب فرانسه در تاریخ ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۶، هم‌زمان با روز ملی فرانسه، هدف حمله تروریستی اسلام‌گرایان قرار گرفت. در این حمله، یک کامیون به جمعیت حاضر در خیابان نیس حمله کرده و موجب کشته شدن ۸۶ نفر، از جمله ۱۵ کودک و زخمی شدن ۴۵۸ نفر دیگر شد. بیش از ۳۰۰۰۰ نفر شاهد این رویداد وحشتناک بودند (Fernandez, 2023: 1).

۴. کنشگری دیجیتالی (Digital Activism) به استفاده از فناوری‌های دیجیتالی، به ویژه اینترنت، برای تحقق اهداف اجتماعی، سیاسی یا محیط‌زیستی و تأثیرگذاری بر سیاست‌ها و تحولات اجتماعی اشاره دارد. این نوع کنشگری از ابزارهایی مانند شبکه‌های اجتماعی، وب‌گاه‌ها و آدرس‌های الکترونیک برای سازماندهی، اطلاع‌رسانی و جلب حمایت استفاده می‌کند. از ویژگی‌های آن می‌توان به انتشار سریع پیام‌ها، مشارکت بدون محدودیت جغرافیایی، امکان فعالیت ناشناس و هزینه اندک اشاره کرد (Phillips, 2024: 33-35). کنشگری دیجیتالی می‌تواند ابزاری مشروع برای تقویت مشارکت عمومی و ارتقاء شفافیت باشد، مشروط بر آنکه مقررات ملی و بین‌المللی و موازین حقوق بشر رعایت شود.

مجازی، شامل محدودیت‌های واردات فناوری و ممنوعیت دسترسی به سکوها‌های برخط، به کار روند.^۱ تهدیدهای موجود در سکوها‌های دیجیتالی مانند نقض داده‌ها، حملات باج‌افزاری و جاسوسی تحت حمایت دولت‌ها به طور فزاینده‌ای پیچیده و گسترده‌تر می‌شوند؛ بنابراین، نیاز به تدابیر حقوقی و همکاری بین‌المللی بیشتر ضروری است. مدیریت بحران دیجیتالی باید بر همکاری بین‌المللی، چارچوب‌های قانونی و آگاهی عمومی تمرکز کند. همکاری بین‌المللی برای تبادل اطلاعات و پیگرد قانونی جرائم سایبری ضروری است که در این زمینه «کنوانسیون بوداپست در مورد جرائم سایبری، مصوب ۲۰۰۱»^۲ نقش کلیدی دارد. نهادهایی همچون سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۳ و اتحادیه بین‌المللی مخابرات^۴ نیز با تدوین استانداردهای جهانی به مقابله با تهدیدهای دیجیتالی کمک می‌کنند. در سطح بین‌المللی، اسناد حقوقی مانند کنوانسیون بوداپست و «کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سازمان‌یافته فراملی و پروتکل‌های الحاقی آن، مصوب ۲۰۰۳»^۵ می‌توانند چارچوب قانونی برای همکاری در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتالی را فراهم کنند. همچنین، تحریم‌های فناورانه می‌توانند به عنوان ابزار پیشگیرانه در مقابله با این تهدیدها عمل کنند که برای موفقیت آن‌ها باید در سطح جهانی هماهنگ و از طریق همکاری میان دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی و بخش خصوصی اجرایی شوند (Radanliev, 2025: 57).

اجرای تحریم‌های فناورانه علیه جرائم تروریستی دیجیتال نیازمند درک فرامرزی بودن جرائم تروریستی دیجیتالی و همکاری بین‌المللی است. این همکاری باید با نهادهای بین‌المللی و استفاده از کنوانسیون بوداپست در مورد جرائم سایبری، برای ایجاد چارچوب قانونی صورت گیرد. تحریم‌های فناورانه باید به طور هماهنگ جهانی اعمال شوند تا دسترسی تروریست‌ها به فناوری‌های حساس محدود گردد. در نهایت، مقابله با این نوع از جرائم مستلزم رویکرد جامع و هماهنگ است که تحریم‌ها را به عنوان ابزاری مؤثر در نظر می‌گیرد. راجع به مهار جرائم تروریستی از طریق سکوها‌های دیجیتال از طریق اجرای تحریم‌های فناورانه در کشورهای عضو بریکس با چالش‌های حقوقی و سیاسی خاصی مواجه است. این پیچیدگی‌ها به دلیل تفاوت‌های موجود در چارچوب‌های قانونی، نظام‌های سیاسی و رویکردهای امنیتی کشورهای عضو بریکس است که اجرای هماهنگ

1. <https://www.moodys.com/web/en/us/kyc/resources/insights/cyber-risk-management-sanctions-evasion-in-the-cyberspace.html>.

2. The Convention on Cybercrime (Budapest Convention, ETS No. 185) and its Protocols, <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention>.

3. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)

4. The International Telecommunication Union.

5. UN Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto, 29 September 2003, <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>.

و مؤثر تحریم‌ها را با مشکلات جدی روبه‌رو می‌سازد (Dmitrieva, Alshdaifat, & Pastukhov, 2023: 90-106). فقدان یک تعریف مشترک از جرم دیجیتال و جرم تروریستی دیجیتالی، تفاوت در قوانین ملی و چالش‌های حقوق بشری مرتبط با آزادی‌های دیجیتال، از جمله مواردی هستند که بر اجرای تحریم‌های فناورانه تأثیر منفی می‌گذارند. کشورهای عضو بریکس هریک چارچوب قانونی خاص خود را در قبال جرائم تروریستی دیجیتالی دارند که این امر به‌ویژه در زمینه استخراج داده‌های فرامرزی و هماهنگی بین‌المللی، چالش‌هایی در اجرای مؤثر تحریم‌های فناورانه و مقابله با این جرائم ایجاد می‌کند (Belli, 2021: 273-275). افزون بر این، نگرانی‌های حقوق بشری، از جمله نظارت بر فضای دیجیتال و محدودیت‌های آزادی‌های فردی، به‌ویژه در کشورهایی مانند چین، ممکن است تضادهایی با اصول حقوق بشر و آزادی اینترنت به وجود آورد.^۱ از این رو، برای مقابله مؤثر با جرائم تروریستی و اجرای تحریم‌های فناورانه، کشورهای عضو بریکس نیازمند همکاری‌های بین‌المللی، ایجاد چارچوب‌های حقوقی و قانونی منسجم و تعاملات مستمر هستند؛ اگرچه این امر مستلزم مذاکرات طولانی مدت و پذیرش تغییرات در قوانین ملی جهت دستیابی به توافق جهانی و بهره‌برداری مؤثر از تحریم‌های فناورانه خواهد بود.^۲

به هر روی، تحریم‌های فناورانه زمانی که به‌طور یک‌جانبه از سوی دولت‌ها یا بلوک‌های منطقه‌ای اعمال شوند، مشروعیت حقوقی آن‌ها قابل چالش است؛ زیرا ممکن است با اصول حقوق بین‌المللی، نظیر عدم مداخله و حق توسعه تضاد داشته باشند. کشورهای عضو بریکس مخالف تحریم‌های یک‌جانبه هستند و بر استقلال دیجیتال و حق توسعه فناورانه تأکید دارند. مشروعیت تحریم‌ها به شروطی نظیر وجود تهدید مشروع و تناسب بین ابزار و هدف و عدم نقض حقوق بشر بستگی دارد (Bogdanova, 2021: 267-268). از این رو، ائتلاف کشورهای عضو بریکس باید برای تقویت مشروعیت این تحریم‌ها، راهبردی مشترک در ارتقای امنیت سکوها دیجیتال، نهاد تحریمی با صلاحیت اجرایی و تضمین‌های حقوق بشری را ایجاد کند.^۳

1. <https://as.nyu.edu/content/dam/nyu-as/ir/documents/Li-Huimin-ThesisFinal.pdf>

2. See: The United Nations, Cyberspace and International Peace and Security, Responding to Complexity in the 21st Century, <https://unidir.org/files/publication/pdfs/the-united-nations-cyberspace-and-international-peace-and-security-en-691.pdf>

3. BRICS. (2025, July 6). Strengthening global South cooperation for a more inclusive and sustainable governance. Rio de Janeiro, Brazil. <https://brics.br/en/about-the-brics>

۲. تحریم‌های فناوریانه؛ راهبردی مؤثر در قبال جرائم تروریستی دیجیتالی

اجرای تحریم‌های فناوریانه از سوی کشورهای عضو بریکس مجموعه‌ای از اقدامات محدودکننده است که در واکنش به تهدیدهای دیجیتالی، اقدام‌های مخرب دیجیتالی یا نقض تعهدات بین‌المللی توسط برخی دولت‌ها یا نهادها اعمال می‌شود. این تحریم‌ها به‌طور عمده شامل ممنوعیت صادرات فناوری‌های پیشرفته، تجهیزات و خدمات دیجیتالی است و اهدافی چون مقابله با تهدیدهای دیجیتالی، بازدارندگی در قبال حمایت از بازیگران دیجیتالی مخرب و اعمال فشار بر ناقضان حقوق بشر در فضای مجازی دارند (Jiang, & Belli, 2025: 227). از منظر حقوق بین‌المللی، مشروعیت این تحریم‌ها به رعایت اصولی مانند تناسب، احترام به حاکمیت دولت‌ها و اثبات مسئولیت دولت‌ها بستگی دارد. چالش‌هایی نظیر فقدان مجوز شورای امنیت و آثار منفی بالقوه می‌تواند مشروعیت این تحریم‌ها را مورد تردید قرار دهد. بنابراین، اثربخشی تحریم‌ها نیازمند هماهنگی بین‌المللی و انطباق با قواعد حقوقی بین‌المللی است (Hofer, 2019: 165).

۲-۱. مشروعیت اجرای تحریم‌های فناوریانه

مشروعیت تحریم‌های فناوریانه در چارچوب حقوق بین‌المللی منوط به رعایت اصولی از جمله تناسب، هدفمندی، احترام به حاکمیت دولت‌ها، رعایت حقوق بشر، وجود ادله معتبر جهت انتساب فعالیت‌های دیجیتالی به دولت معین و در صورت امکان، اخذ مجوز از شورای امنیت سازمان ملل متحد است. تحریم‌هایی که منجر به آسیب گسترده به غیرنظامیان، زیرساخت‌های حیاتی یا حقوق اقتصادی و اجتماعی افراد شوند، از منظر حقوقی قابل توجیه نبوده و ممکن است مشروعیت خود را از دست دهند. افزون بر این، اقدام‌های یک‌جانبه فاقد مبنای حقوقی یا حمایت بین‌المللی، از جمله مجوز شورای امنیت یا اجماع جهانی، در معرض تردیدهای حقوقی و سیاسی قرار می‌گیرند (Mallard, G, & Sun, 2024: 99-101). از این‌رو، تحریم‌های فناوریانه تنها در صورتی از مشروعیت حقوقی برخوردار خواهند بود که در چارچوب اصول بنیادین حقوق بین‌الملل به‌ویژه قواعد حاکم بر مسئولیت دولت‌ها، اصل عدم مداخله در امور داخلی، اصل حاکمیت ملی و الزامات حقوق بشر بین‌المللی طراحی و اجرا شوند. در فقدان شواهد مستند، مبنای قانونی معتبر یا رعایت اصول تناسب و ضرورت، این اقدامات ممکن است با چالش‌های جدی در سطح بین‌المللی مواجه شوند (Rusinova, Martynova & Kurakina, 2020: 6-7). بنابراین، طراحی و اجرای تحریم‌های فناوریانه مستلزم دقت، هدفمندی، هماهنگی حقوقی و دیپلماتیک و انطباق کامل با قواعد آمره حقوق بین‌الملل است تا ضمن حفظ مشروعیت، اثربخشی آن‌ها در مهار تهدیدهای فناوریانه نیز تضمین گردد.

مشروعیت تحریم‌های فناوری‌ها در بریکس برای مقابله با این نوع از جرائم به مسائل حقوقی، اقتصادی و سیاسی پیچیده‌ای مرتبط است. کشورهای عضو بریکس ممکن است در صورتی که این تحریم‌ها با اصول حقوق بین‌الملل مغایرت داشته باشند، با آن‌ها مخالفت کنند.^۱ این تحریم‌ها به منظور مقابله با تهدیدهای ناشی از جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌ی دیجیتال اعمال می‌شوند، اما ممکن است تأثیرات منفی بر توسعه فناوری‌های داخلی کشورهای بریکس بگذارند (Patra, S. K. & Muchie, 2020: 86-88). کشورهای عضو به دنبال راهکارهایی برای دور زدن این تحریم‌ها یا ارزیابی مشروعیت آن‌ها از نهادهای بین‌المللی هستند. به علاوه، یکی از زمینه‌های همکاری کشورهای عضو بریکس، مقابله با سوءاستفاده از فناوری‌های اطلاعات برای فعالیت‌های مجرمانه است. این همکاری شامل اقدامات مشترک برای پیشگیری از بهره‌برداری غیرقانونی از فناوری‌های پیشرفته و تقویت امنیت دیجیتال است (فرشاسعید، جلالی و گودرزی، ۱۴۰۱: ۱۶۳). با این حال، تحریم‌های فناوری‌ها در قبال این جرائم، مادام که با حقوق بین‌الملل یا منافع داخلی کشورهای عضو بریکس مغایرت داشته باشند، ممکن است با چالش‌هایی از حیث مشروعیت مواجه شوند (Ivanova, 2023: 69-71).

۲-۲. چالش انتساب و اثبات در بستر ارتكاب جرم

با توجه به وابستگی روزافزون زیرساخت‌ها و امنیت جهانی به فناوری‌های پیشرفته اطلاعاتی، اهمیت اتخاذ اقدامات قوی در زمینه امنیت دیجیتال به هیچ‌وجه قابل انکار نیست. افزایش جرائم ارتكابی در سکوها‌ی دیجیتال و طبیعت در حال تحول تهدیدهای تروریستی، ضرورت تلاش‌های هماهنگ بین‌المللی را بیش از پیش آشکار می‌سازد.^۲ کشورهای عضو بریکس با درک کامل از این چالش‌ها، آمادگی خود را برای ایفای نقشی محوری در قبال این تهدیدها اعلام کرده‌اند.^۳ تحریم‌های فناوری‌ها کشورهای عضو بریکس به منظور مقابله با جرائم تروریستی در بستر چالش‌های انتساب و اثبات در سکوها‌ی دیجیتال، می‌تواند نقشی کلیدی در کاهش تهدیدهای مجرمانه ایفا کند. با این حال، این اقدام با مسائل پیچیده‌ای مواجه است که مستلزم تدقیق و همکاری بین‌المللی گسترده است. البته چالش‌های انتساب و اثبات در فضای دیجیتال به‌ویژه زمانی که تهدیدها به‌طور غیرمستقیم یا از طریق ابزارهای پیچیده و توزیع‌شده انجام می‌شوند، به مراتب پیچیده‌تر می‌شود. مرتکبان جرائم مزبور به‌طور معمول از فناوری‌های پیشرفته‌ای نظیر فیلترشکن‌ها، پروکسی‌ها و شبکه‌های توزیع‌شده برای پنهان‌سازی هویت خود بهره می‌برند (Mose, 2024: 1). در چنین شرایطی، تحریم‌های فناوری‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزاری مؤثر در محدودیت

1. <https://economictimes.indiatimes.com/topic/cyber-terrorism>

2. Azernews. (2024, September 12). BRICS to strengthen fight against terrorism and cybercrime. <https://www.azernews.az/analysis/231138.html>

3. https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjlb/zjzg_663340/ggjs_665228/xwlb_665230/202504/t20250430_11613910.html

دسترسی به فناوری‌ها و ابزارهایی عمل کنند که به مرتکبان جرائم امکان پنهان‌سازی هویت یا تغییر ردپای دیجیتال خود را می‌دهند.

در چارچوب راهبرد کشورهای عضو بریکس، تحریم‌های فناورانه ممکن است شامل محدودیت‌هایی در دسترسی به فناوری‌های کلیدی نظیر نرم‌افزارهای پنهان‌سازی هویت یا ابزارهای پیشرفته برای اجرای حمله‌های دیجیتال باشد. اعمال این تحریم‌ها می‌تواند به محدودیت بهره‌گیری از فناوری‌هایی که به پنهان‌سازی هویت یا دستکاری شواهد دیجیتال کمک می‌کنند، منجر شود و شفافیت بیشتری در فرایند شناسایی و پیگیری مرتکبان جرائم ایجاد کند.^۱ به‌عنوان مثال، محدودیت دسترسی به ابزارهای فیلترشکن یا سرویس‌های پروکسی می‌تواند توانایی هکرها در اخفای هویت خود را کاهش دهد و فرایند انتساب و اثبات جرم را تسهیل کند.^۲ با این حال، به دلیل پیچیدگی‌های موجود در فضای دیجیتال و نیاز به شواهد دیجیتال معتبر تحریم‌های فناورانه ممکن است چالش‌های نوینی ایجاد کنند. در صورتی که این تحریم‌ها به‌طور غیرمستقیم بر فناوری‌های داخلی کشورهای عضو بریکس تأثیر بگذارند، ممکن است مشکلاتی برای توسعه فناوری‌ها و اقتصاد این کشورها ایجاد شود. به‌علاوه، تفاوت‌های قانونی و قضائی میان کشورهای عضو می‌تواند فرایند جمع‌آوری و تحلیل شواهد دیجیتال و اجرای احکام را پیچیده‌تر سازد. بنابراین، تحریم‌های فناورانه باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که افزون بر مقابله مؤثر با جرائم ارتكابی در سکوها دیجیتال، حقوق و منافع کشورهای عضو رعایت شود.^۳

به هر روی، برای مقابله مؤثر با چنین جرائمی در سطح جهانی، همکاری‌های بین‌المللی در زمینه تبادل اطلاعات و ایجاد استانداردهای حقوقی و تقنینی مشترک ضرورت دارد. چنین همکاری‌هایی می‌تواند روند جمع‌آوری شواهد دیجیتال و سنجش حمله‌های دیجیتال را تسهیل کرده و چالش‌های راجع به انتساب و اثبات جرم را در این بستر کاهش دهد (Ayodele & Petla, 2024: 5-6).

۳-۲. تأثیر تحریم‌های فناورانه بر حقوق بشر و تعهدات فراملی

همان‌گونه که در سطور قبلی تأکید شد، تحریم‌های فناورانه به‌عنوان ابزاری در قبال تهدیدهای امنیتی، از جمله جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها دیجیتال، از سوی کشورهای عضو بریکس مورد استعمال قرار می‌گیرد. این تحریم‌ها به‌طور عمده شامل محدودیت‌هایی در دسترسی به فناوری‌ها، سامانه‌های ارتباطی و تجهیزات

1. <https://www.spglobal.com/commodity-insights/en/news-research/latest-news/crude-oil/052025-brics-criticize-sanctions-and-trade-restrictions-as-threat-to-energy-security>.

2. <https://neweconomy.expert/publications/256849/>.

3. <https://360mozambique.com/world/brics-condemn-unilateral-economic-sanctions-and-call-for-end-to-illegal-measures/>.

دیجیتال است. هدف اصلی این تحریم‌ها، محدود کردن دسترسی به فناوری‌هایی بوده که ممکن است برای سازمان‌دهی، تبلیغ یا اجرای اقدام‌های تروریستی مورد استعمال قرار گیرند. با این حال، چنین اقدام‌های تحریمی می‌تواند به‌طور مستقیم بر حقوق بشر تأثیرگذار بوده و منجر به نقض حقوق بنیادین، ازجمله حق آزادی بیان و حق دسترسی آزاد به اطلاعات گردد (Fellmeth, 2023: 1). به‌علاوه، این تحریم‌ها می‌توانند موجب اختلال در ارتباطات بین‌المللی و همکاری‌های علمی و فناوریانه میان کشورها شوند. علاوه بر موارد فوق، تحریم‌های فناوریانه ممکن است دسترسی به فناوری‌های پزشکی و بهداشتی را نیز محدود سازند. در شرایط بحرانی، نظیر پاندمی‌ها، این محدودیت‌ها می‌تواند آثار منفی جدی بر حقوق بشر داشته باشند، به‌ویژه در زمینه تأمین خدمات درمانی و بهداشتی دیجیتال (ر. ک: رضائی، رئیسی و راعی، ۱۴۰۱: ۱۵۳-۱۵۲). در این راستا، کشورهای عضو بریکس باید به تعهدات بین‌المللی خود در زمینه حقوق بشر و امنیت جهانی توجه ویژه داشته باشند تا از نقض حقوق اساسی بشر پیشگیری شود. بنابراین، اعمال این تحریم‌ها باید با دقت و با توجه به پیامدهای آن‌ها بر حقوق بشر و همکاری‌های بین‌المللی صورت گیرد تا تأثیرات منفی آن‌ها به حداقل برسد (Šturma, 2024: 139-141).

افزون بر این، در چنین وضعیتی اثرات منفی تحریم‌های فناوریانه ممکن است موجب تضعیف حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهروندان شود. تحریم‌های فناوریانه کشورهای عضو بریکس علیه جرائم تروریستی در سکوه‌های دیجیتالی حاکی از آن است که این تحریم‌ها باید با دقت و با در نظر گرفتن تأثیرات آن‌ها بر حقوق بشر و تعهدات فراملی تدوین و اجرا شوند.^۱ در حالی که این تحریم‌ها می‌توانند ابزاری مؤثر در قبال تهدیدهای تروریستی موجود در سکوه‌های دیجیتالی باشند، باید دقت شود که اعمال این تحریم‌ها موجب نقض حقوق اساسی بشر و کاهش سطح همکاری‌های بین‌المللی نشود. در ضمن، کشورهای عضو بریکس باید تلاش کنند تا میان اهداف امنیتی و حقوق بشر موازنه برقرار کنند. در حالی که تحریم‌های فناوریانه می‌توانند ابزار مؤثری برای مقابله با جرائم ارتكابی باشند، اما نباید موجب نقض گسترده حقوق بشر شوند. به‌ویژه، این تحریم‌ها نباید منجر به کاهش سطح همکاری‌های بین‌المللی، محدودیت دسترسی به فناوری‌های پزشکی یا علمی و نقض حقوق اساسی شهروندان در کشورهای هدف شوند.

۳. همکاری‌های مشترک بریکس در ارتقای توانمندی‌های امنیت دیجیتالی

با تغییر مفهوم امنیت در حقوق بین‌الملل و ظهور جرائم تروریستی ارتكابی در سکوه‌های دیجیتالی به‌عنوان تهدیدی نوین، تحریم‌های فناوریانه به‌عنوان ابزاری غیرنظامی و بازدارنده، جایگاهی مشروع در مقابله با این تهدید پیدا کرده‌اند. این تحریم‌ها، در چارچوب مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها و دفاع مشروع، می‌توانند به‌صورت یک‌جانبه

1. <https://afripoli.org/brics-and-the-human-rights-conundrum>

یا چندجانبه برای پیشگیری از دسترسی گروه‌های تروریستی به فناوری‌های پیشرفته اعمال شوند (میر عباسی و کورکی‌نژاد قزایی، ۱۳۹۷: ۲۷۲-۲۷۱). در ضمن، برای مقابله مؤثر، بازنگری در قوانین، ایجاد سازوکارهای نوین و بهره‌گیری از ابزارهایی مانند تحریم‌های فناوریانه و همکاری‌های بین‌المللی ضروری است تا امنیت جهانی در عصر دیجیتال تضمین شود (Alkharman, 2023: 16-17).

کشورهای عضو بریکس با بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی، فناوریانه و دیپلماتیک خود، از تحریم‌های فناوریانه علیه کشورهای حامی جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتالی بهره گرفته و با استفاده از فناوری‌های نوین و همکاری اطلاعاتی، در راستای شناسایی و مهار تهدیدهای دیجیتالی گام برمی‌دارد (Jiang, 2025: 87-89). این رویکرد می‌تواند هم به ارتقای امنیت دیجیتالی اعضای بریکس منجر شود و هم الگویی برای اقدامات بین‌المللی در این رابطه باشد.

کشورهای عضو بریکس با توجه به ظرفیت‌های فناوریانه و زیرساختی خود، در تلاش هستند تا رقابت‌پذیری اقتصادی و فناوری خود را در سطح جهانی افزایش دهند. این کشورها در حوزه‌هایی مانند فناوری اطلاعات، هوش مصنوعی، اینترنت اشیا و... پیشرفت‌های چشمگیری داشته‌اند (Haryono, 2024: 85-86). طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر، گسترش فناوری باید دسترسی یکسان به خدمات دیجیتال برای همه افراد، به‌ویژه در مناطق محروم فراهم کند و به حفظ محیط‌زیست توجه شود.^۱ فناوری‌های نوین باید آزادی بیان، دسترسی به اطلاعات و حفظ حریم خصوصی افراد را تقویت کنند. کشورهای بریکس باید از حقوق بشر و رقابت عادلانه در توسعه فناوری‌ها، به‌ویژه امنیت سایبری و مالکیت معنوی، محافظت کنند. همچنین باید از نقض آزادی‌های فردی و حریم خصوصی با استفاده از فناوری‌های نظارتی پیشگیری نمایند و در همکاری‌های بین‌المللی استانداردهای حقوق بشر و حقوق حاکمیت ملی را رعایت کنند (Dyman, Gromova & Juchnevicius, 2021: 93-94).

در همکاری‌های دیجیتالی میان کشورهای عضو بریکس، رعایت حقوق بشر و حفظ حریم خصوصی افراد، ضروری است. این کشورها باید استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر را در فرآیندهای نظارت و تبادل داده‌ها رعایت کرده و اقدامات امنیتی را مطابق با «مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها اتحادیه اروپا»^۲ اجرا کنند (Belli, 2020: 1). این دسته از همکاری‌ها، باید با احترام به حاکمیت ملی و استقلال دیجیتالی کشورهای عضو صورت پذیرد و از مداخله غیرقانونی در زیرساخت‌های داخلی دیگر کشورها اجتناب گردد. همچنین، توسعه فناوری‌های

۱. بر اساس ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، دسترسی برابر و بدون تبعیض به اطلاعات، خدمات دیجیتال و استانداردهای زندگی مناسب، از جمله حقوق اساسی افراد محسوب می‌شود.

2. General Data Protection Regulation (GDPR), <https://gdpr-info.eu/>

امنیتی باید با رعایت حقوق مالکیت فکری، رقابت عادلانه و ملاحظات زیست محیطی صورت گیرد. کشورهای عضو بریکس باید موافقت نامه های بین المللی شفاف و مبتنی بر حقوق بشر تدوین کنند تا با چالش های نوظهور در امنیت دیجیتال مقابله کنند و نقش مؤثری در تقویت امنیت دیجیتال جهانی در مواجهه با جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها ی دیجیتال ایفا نمایند.^۱

با این همه سیاست های ناظر بر تحریم های فناورانه کشورهای عضو بریکس در قبال جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها ی دیجیتال باید مبتنی بر اصول حقوق بین الملل، حاکمیت ملی و حقوق بشر باشد. این سیاست ها باید به طور هدفمند از دسترسی گروه های تروریستی به فناوری های حساس مانند بلاک چین و رمزنگاری پیشگیری کنند، بدون آنکه به حقوق فردی یا خدمات اجتماعی آسیب بزنند. همکاری بین المللی با نهادهایی چون سازمان ملل متحد و اینترپل، نظارت مؤثر بر اجرای تحریم ها و حفظ رقابت عادلانه و حقوق مالکیت معنوی نیز ضروری است.^۲ البته، تمرکز بر توسعه فناوری های ایمن و پاسخگو برای مقابله با تهدیدهای دیجیتال، نقش مهمی در موفقیت این سیاست ها خواهد داشت (Amoo, Atadoga, Abrahams, & Farayola, 2024: 213).

۴. چالش ها و موانع اجرایی در مهار جرائم تروریستی دیجیتال

جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها ی دیجیتال به عنوان تهدیدی پیچیده و فرامرزی در امنیت بین المللی و حقوق بین المللی دیجیتال مطرح است. تحریم های فناورانه برای محدودیت دسترسی گروه های تروریستی به فناوری های پیشرفته با چالش هایی همچون تفاوت قوانین ملی، استفاده از ابزارهای رمزنگاری و شبکه های غیرقابل شناسایی و آسیب پذیری زیرساخت های حیاتی مواجه است. مقابله با این تهدیدها نیازمند راهکارهای جامع فنی، حقوقی و دیپلماتیک است، اما نظارت بر اینترنت می تواند با اصول حقوق بشر در تضاد باشد.^۳ همچنین، عدم هماهنگی میان نهادهای داخلی و بین المللی و کمبود منابع اجرایی از موانع اصلی است.^۴ در نهایت، تحریم ها تنها در صورت

1. BRICS. (2023, August 23). XV BRICS Summit Johannesburg II Declaration: BRICS and Africa – Partnership for mutually accelerated growth, sustainable development and inclusive multilateralism. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/230823-declaration.html>.

2. <https://news.cgtn.com/news/2025-07-07/BRICS-denounces-unilateral-sanctions-violating-international-law-1EO6afHZklO/p.html>.

3. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/09/spyware-and-surveillance-threats-privacy-and-human-rights-growing-un-report>

4. <https://waccglobal.org/qatar-digital-surveillance-and-human-rights-abuse/>

اجرای راهبرد هماهنگ و مبتنی بر همکاری‌های بین‌المللی و رعایت حقوق بشر مؤثر خواهند بود.^۱ بنابراین، چالش‌ها و موانع اجرایی در چارچوب حقوقی و قانونی اجرای تحریم‌های فناورانه بریکس در مهار جرائم تروریستی ارتكابی در سکوهاى دیجیتال، شامل تفاوت‌های حقوقی، فنی و سیاسی میان کشورهای عضو این گروه است.^۲ تفاوت‌های قانونی در زمینه حریم خصوصی و رویکردهای مقابله با این دسته از جرائم، عدم هماهنگی میان نهادهای داخلی و بین‌المللی، کمبود منابع مالی و فنی و نگرش‌های متفاوت به حریم خصوصی، از جمله مشکلات اصلی در این راستا محسوب می‌شوند.^۳ علاوه بر این، استفاده گروه‌های تروریستی از فناوری‌های پیشرفته مانند رمزنگاری و شبکه‌های غیرقابل شناسایی و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های حیاتی کشورهای عضو در قبال تهدیدهای دیجیتال، مقابله با این تهدیدها را پیچیده می‌سازد. برای مقابله مؤثر با جرائم تروریستی دیجیتال و اجرای تحریم‌های فناورانه، کشورهای عضو بریکس نیازمند راهبردهای مشترک و هماهنگ، تقویت همکاری‌های بین‌المللی و رعایت اصول حقوق بشر در کلیه اقدامات هستند (Ponomarenko, 2024: 553).

یکی از چالش‌های اساسی در فرایند مقابله با آماج‌های ناشی از ارتكاب جرائم تروریستی در سکوهاى دیجیتال، فقدان یک تعریف حقوقی جامع، شفاف و مورد اجماع بین‌المللی از مفهوم این جرم است (Stockton & Golabek-Goldman, 2024: 234-236). این خلأ مفهومی به‌ویژه در میان کشورهای عضو بریکس آشکار است؛ چراکه تنوع نظام‌های حقوقی، اختلاف در اولویت‌های امنیتی و تفاوت رویکردهای سیاسی در این کشورها وجود دارد. به‌طور مثال، چین و روسیه این جرائم را به‌طور عمده به‌مثابه تهدیدی علیه حاکمیت، امنیت ملی و زیرساخت‌های اقتصادی مدنظر قرار می‌دهند، در حالی‌که کشورهایی مانند هند بیشتر به ابعاد اجتماعی، انسانی و تأثیرات آن بر نظم عمومی توجه دارند. این تفاوت‌های مفهومی، به‌عنوان مانعی اساسی، روند تدوین سازوکارهای حقوقی و تقنینی مشترک و اجرای هماهنگ راهبرد تهاجمی، از جمله اعمال تحریم‌های فناورانه مؤثر را با چالش مواجه می‌سازد. فقدان یک تعریف واحد، نه‌تنها منجر به تفسیرهای متفاوت از مصادیق تهدید می‌شود، بلکه اجرای تحریم‌های فناورانه هدفمند علیه بازیگران غیردولتی دیجیتال را نیز محدود می‌کند (Rahman & Das, 2024: 986-988). از این‌رو، تدوین یک چارچوب حقوقی بین‌المللی و مشترک برای تعریف و تعیین مصادیق جرائم در سکوهاى دیجیتال، به‌ویژه با رویکردهای تروریستی، به‌عنوان پیش‌نیازی ضروری برای

1. <https://inclo.net/pillars/surveillance-and-digital-rights/>

2. <https://carnegieendowment.org/research/2025/03/brics-expansion-and-the-future-of-world-order-perspectives-from-member-states-partners-and-aspirants?lang=en>

3. <https://www.paho.org/en/news/17-6-2025-strengthening-cooperation-and-exchange-brics-countries-key-advance-priority-health>

همکاری مؤثر میان کشورهای عضو بریکس و سایر بازیگران جهانی در زمینه اعمال تحریم‌های فناوریانه و مدیریت تهدیدهای دیجیتالی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Montasari, 2024: 146-147).

در ضمن تحریم‌های فناوریانه، به‌ویژه در مواردی که به اعمال محدودیت بر ابزارهای ارتباطی و خدمات دیجیتال منجر می‌شوند، ممکن است با حقوق بشر دیجیتال و آزادی اطلاعات در تعارض قرار گیرند. اعمال تحریم‌های گسترده در حوزه فناوری می‌تواند آثار منفی قابل توجهی بر دسترسی عموم مردم به اطلاعات، خدمات درمانی برخط و آزادی بیان بر جای گذارد. از این رو، این مسئله باید به‌عنوان یکی از چالش‌های اساسی حقوق بشری، در فرآیند تدوین و اجرای سیاست‌های کشورهای عضو بریکس در زمینه مقابله با جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها دیجیتالی به‌طور جدی مورد توجه قرار گیرد (Ivanova, & Myltykbaev, 2022: 11-12). این در حالی است که کشورهای عضو بریکس به‌طور عمده فاقد زیرساخت‌های اجرایی کافی برای اعمال تحریم‌های فناوریانه به‌صورت هماهنگ و جهانی هستند. این کمبود می‌تواند منجر به کاهش کارآمدی و اثربخشی سیاست‌های تحریمی این گروه گردد. در حقیقت، در غیاب یک نهاد نظارتی بین‌المللی مستقل و معتبر برای پیگیری و اجرای تحریم‌های فناوریانه، بسیاری از این اقدامات تنها به‌صورت داوطلبانه و محدود به حوزه‌های ملی و منطقه‌ای باقی خواهند ماند که موجب کاهش تأثیرگذاری آن‌ها خواهد شد.^۱ با این همه مقابله مؤثر با جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها دیجیتالی مستلزم همکاری بین‌المللی، تدوین چارچوب‌های حقوقی و تقنینی مشترک، تقویت توان فنی و نهادی و رعایت اصول بنیادین حقوق بشر است. این رویکرد جامع‌قادر است به ایجاد محیطی امن‌تر در فضای دیجیتال، بهبود هماهنگی میان کشورهای عضو بریکس و پیشگیری مؤثر از تهدیدهای تروریستی در بستر فناوری‌های نوین کمک کند.^۲

۵. آینده‌نگاری و چشم‌انداز حفاظت از امنیت دیجیتالی با اجرای تحریم‌های فناوریانه

چشم‌انداز کشورهای عضو بریکس در مهار جرائم تروریستی دیجیتالی از طریق اجرای تحریم‌های فناوریانه، به توانایی آن‌ها در ایجاد هماهنگی مؤثر، تدوین چارچوب‌های حقوقی و تقنینی مشترک، تقویت زیرساخت‌های دیجیتالی و رعایت اصول حقوق بشر بستگی دارد. موفقیت این اقدام‌ها مستلزم تعریف دقیق و جامع از جرائم، تقویت همکاری‌های بین‌المللی در تبادل اطلاعات و طراحی سازوکارهای اجرایی هدفمند و مطابق با حقوق بشر

1. <https://cihrs-rowaq.org/brics-and-human-rights-issues-impacts-and-expansion-scenarios/?lang=en>

2. See: Ministry of Foreign Affairs & Social Communication Secretariat of the Presidency of the Republic of Brazil. (2025, June 9). Use of artificial intelligence and social media by terrorist groups raises concerns among BRICS nations. BRICS. <https://brics.br/en/news/use-of-artificial-intelligence-and-social-media-by-terrorist-groups-raises-concerns-among-brics-nations>

برای اعمال تحریم‌ها است. در صورت تحقق این پیش‌نیازها، کشورهای عضو بریکس قادر خواهند بود نقش مؤثری در ارتقای امنیت دیجیتال و حکمرانی جهانی ایفا کنند (Ignatov, 2023: 317-319). بر این اساس، ایجاد یک سند بین‌المللی برای مقابله با جرائم ارتكابی در سکوها‌ی دیجیتالی توسط کشورهای عضو بریکس می‌تواند به تقویت تحریم‌های فناورانه و ارتقای امنیت دیجیتالی جهانی کمک کند. یکی از چالش‌ها، عدم تعریف جامع و پذیرفته‌شده از جرائم ارتكابی است که تدوین آن می‌تواند مبنای حقوقی محکمی برای اقدامات قانونی و تحریم‌ها فراهم کند. به علاوه، لازم است سازوکارهای اجرایی و هماهنگ برای اعمال تحریم‌ها طراحی شود که مطابق با استانداردهای حقوق بشر باشد. تقویت همکاری‌های اطلاعاتی و اجرایی میان کشورهای عضو بریکس و دیگر کشورها، با رعایت حریم خصوصی نیز از ارکان مهم این کنوانسیون خواهد بود. این کنوانسیون می‌تواند الگویی برای سایر نهادها و کشورها باشد و همکاری‌های بین‌المللی در این زمینه را تقویت کند.^۱ درنهایت، تدوین چنین سندی به جایگاه کشورهای عضو بریکس در حکمرانی دیجیتال جهانی کمک کرده و امنیت دیجیتالی و حقوق بشر در فضای موجود در سکوها را تقویت خواهد کرد (Haibin, 2025: 106-108).

کشورهای عضو بریکس باید همکاری‌های خود را با نهادهای بین‌المللی مانند گروه ویژه اقدام مالی، اینترپل و دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد تقویت کنند. این همکاری‌ها به تقویت ظرفیت‌های کشورهای بریکس در شناسایی، پیگیری و تحریم گروه‌های تروریستی دیجیتالی کمک خواهد کرد. همکاری با گروه ویژه اقدام مالی به شناسایی منابع مالی تروریسم در فضای دیجیتال و تنظیم تحریم‌های فناورانه کمک می‌کند. همکاری با اینترپل برای تبادل اطلاعات و شناسایی تروریست‌های دیجیتالی اهمیت دارد، به‌ویژه در

۱. وزیر امور خارجه کشورهای عضو بریکس در ۲۸ و ۲۹ آوریل ۲۰۲۵ در ریودوژانیرو گرد هم آمدند و ضمن بررسی تحولات جهانی و منطقه‌ای، بیانیه‌ای صادر کردند. در این بیانیه، از «پیش‌نویس کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سایبری» به‌عنوان دستاوردی مهم در چارچوب نظام حقوق بین‌المللی حمایت شد و بر نقش مؤثر کشورهای عضو بریکس در روند تصویب آن تأکید گردید. وزرا خواستار مشارکت کشورها در کمیته ویژه برای تدوین پروتکل تکمیلی کنوانسیون، امضای سریع آن در هانوی ۲۰۲۵ و همکاری بین‌المللی جهت مقابله با تهدیدهای دیجیتالی شدند؛

- https://brics.br/en/documents/2025-04-29_brics-mfa-chairs-statement.pdf

لازم به ذکر است، با توجه به تحولات دیجیتال و پیچیدگی‌های ناشی از آن، نظام حقوقی بین‌المللی نیازمند مقررات جدیدی برای مقابله با جرائم دیجیتالی است. در این راستا، پیش‌نویس کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سایبری پس از بیست سال تلاش تدوین و در سال ۲۰۲۳ به تصویب رسید. این معاهده که نخستین سند الزام‌آور در این حوزه به شمار می‌رود، کشورهای عضو را به همکاری در مبارزه با جرائم دیجیتال و تهدیدهای مرتبط با آن ترغیب می‌کند؛

- Explanation of Position of the United States on the Adoption of the Resolution on the UN Convention Against Cybercrime in UNGA's Third Committee - United States Mission to the United Nations

افزون براین، علی‌رغم چالش‌های موجود هم‌چون تفاوت‌های مقررات داخلی و مشکلات فنی، تقویت همکاری‌های بین‌المللی و توسعه فناوری‌های امنیتی به‌منظور ارتقای امنیت دیجیتالی، امری ضروری به نظر می‌رسد؛

- <https://blog.prif.org/2024/12/09/between-a-rock-and-a-hard-place-the-un-cybercrime-convention/>

شرایط بحران. همچنین، دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد می‌تواند با ارائه مشاوره حقوقی و فنی به کشورهای بریکس در تقویت زیرساخت‌های قانونی برای مقابله با این دسته از جرائم یاری رساند. این همکاری‌ها به کشورهای بریکس امکان می‌دهند تا اقدامات هماهنگ و حقوقی در مقابله با جرائم را اتخاذ کنند و از تناقضات حقوقی پیشگیری کنند. بنابراین، اتخاذ چنین رویکردی می‌تواند به کشورهای بریکس کمک کند تا در سطح جهانی به پیشگامان مبارزه با جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتال تبدیل شوند و امنیت دیجیتال جهانی را ارتقا دهند.^۱

برای مقابله با جرائم تروریستی در سکوها‌های دیجیتال، تقویت توانمندی‌های فناورانه داخلی برای کشورهای عضو بریکس از منظر حقوقی ضرورتی بنیادین اطلاق می‌شود. این کشورها باید با بومی‌سازی فناوری‌های پیشرفته، استقلال فناورانه و حاکمیت دیجیتال خود را در قبال تحریم‌های یک‌جانبه حفظ کنند؛ اقدامی که در چارچوب حقوق بین‌الملل، مصداق اعمال مشروع حق حاکمیت است. توسعه این فناوری‌ها باید با رعایت اصول حقوق بشر، به‌ویژه حریم خصوصی، حفاظت از داده‌ها و شفافیت همراه باشد. به‌علاوه، نظارت مؤثر و پاسخگویی و پیشگیری از سوءاستفاده از فناوری باید تضمین گردد. در کنار توسعه داخلی، بهره‌گیری از همکاری‌های بین‌المللی نیز ضروری است، مشروط بر رعایت اصول برابری، شفافیت و حقوق بشر. از این رو، تحقق این اهداف نیازمند چارچوب‌های قانونی منطبق با تحولات فناورانه و اسناد بین‌المللی است تا امنیت دیجیتال کشورهای عضو بریکس را به‌صورت پایدار، مشروع و مبتنی بر حقوق، تضمین کند (See: Jayan, 2013: 11-12).

نتیجه‌گیری

کشورهای عضو بریکس، به‌عنوان یک ائتلاف چندجانبه نوظهور، از ظرفیت‌های حقوقی قابل توجهی برای مقابله با تهدیدهای ناشی از جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتال بهره‌مند هستند. در این راستا، بهره‌گیری از تحریم‌های فناورانه به‌عنوان ابزاری مؤثر در مدیریت تهدیدها، به همراه اجرای سیاست‌های تحریمی هدفمند، طراحی سازوکارهای همکاری مشترک و توسعه ظرفیت‌های بومی فناورانه، نقش کلیدی در مهار و کاهش اثرات این تهدیدها ایفا می‌کند. با این حال، تحقق این اهداف با چالش‌هایی حقوقی، سیاسی و اجرایی مواجه است. ازجمله این چالش‌ها می‌توان به عدم تعاریف مشترک از جرائم، تفاوت‌های رویکردهای ملی در قبال تحریم‌های فناورانه و محدودیت‌های موجود در چارچوب‌های حقوقی بین‌المللی اشاره کرد. بنابراین، کشورهای عضو بریکس

1. <https://www.crimrxiv.com/pub/48bmtkg0/release/3>

باید در کنار تقویت ظرفیت‌های داخلی خود، همکاری‌های بین‌المللی‌شان را گسترش داده و در راستای تدوین چارچوب‌های حقوقی نوین و منطبق با تحولات فناوری گام بردارند.

کشورهای عضو بریکس می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فنی و امنیتی و حقوقی خود، به‌طور مؤثر با جرائم تروریستی ارتكابی در سکوها‌های دیجیتال و تهدیدهای ناشی از آن‌ها مقابله کنند. این اقدام شامل بومی‌سازی فناوری‌ها، تقویت زیرساخت‌های دیجیتال، استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و بلاک‌چین و ایجاد سامانه‌های رصد تهدیدها است. به‌علاوه، تقویت همکاری‌های امنیتی و تدوین چارچوب‌های مشترک برای مقابله با تهدیدهای دیجیتال و اعمال تحریم‌ها با رعایت حقوق بشر ضروری است. از بُعد حقوقی، تدوین تعاریف مشترک از جرائم و روزآمدسازی مقررات داخلی برای تسهیل هماهنگی‌های بین‌المللی در مبارزه با این تهدیدها لازم است. همکاری‌های فنی و حقوقی می‌تواند به تقویت امنیت دیجیتال جهانی کمک کند و تنها از طریق هم‌گرایی حقوقی و نهادی است که این ائتلاف می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند.

منابع

- اصلانی، جبار و رنجبریان، امیرحسین (۱۳۹۴). «بررسی تطبیقی و تحلیل تعریف حمله سایبری از منظر دکترین، رویه کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در حقوق بین‌الملل». *تحقیقات حقوقی*، دوره ۱۸، شماره ۷۱.
- احمری، حسین؛ کحلکی، غلامرضا و رحیم‌پور اصفهانی، حامد (۱۳۹۵). «تحلیل سازه‌نگارانه تروریسم سایبری و رویکرد نظام حقوقی به آن». *پژوهش‌های بین‌الملل*، دوره ۶، شماره ۱۹.
- فرشاسعید، پرویز؛ جلالی، محمود و گودرزی، مهناز (۱۴۰۱). «ضرورت همکاری دولت‌ها در تقویت امنیت سایبری. مطالعات بین‌المللی»، دوره ۱۹، شماره ۲.
- عباسی، بیژن و محسن‌پورآذیه، زهرا (۱۴۰۳). «دگردیسی نظام حقوقی درزمینه فضای سایبر». *مطالعات حقوق عمومی*، دوره ۵۴، شماره ۱.
- علی‌پور، جواد و شکاری، حبیب (۱۴۰۰). «پدیده‌های نوظهور؛ تعاریف و مؤلفه‌ها، ابعاد، آثار، تهدیدات و راهکارهای مدیریت آن‌ها». *مطالعات جنگ*، دوره ۳، شماره ۸.
- خاکزاد شاهاندشتی، محسن و میربد، لیلا (۱۴۰۳). «خوانش نوین صلح و امنیت بین‌المللی در پرتو مبارزه با تروریسم سایبری». *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*، دوره ۱۴، شماره ۳.
- رضائی، فاطمه؛ رئیس، لیلا و راعی، مسعود (۱۴۰۱). «نقض حق بر سلامتی ناشی از تحریم‌های بین‌المللی و مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها». *مطالعات بین‌المللی*، دوره ۱۹، شماره ۲.
- ملکوتی، رسول و خلیل‌زاده، مونا (۱۴۰۱). «راهکار حقوقی تأمین امنیت سایبری». *رسانه*، دوره ۳۳، شماره ۱.
- میرعباسی، سیدباقر و کورکی‌نژاد قرایی، مجید (۱۳۹۷). «قابلیت تحقق سایبر تروریسم و ارتباط آن با حق ذاتی دفاع مشروع مقرر در ماده ۵۱ منشور سازمان ملل متحد». *مطالعات حقوق عمومی*، دوره ۴۸، شماره ۲.

References

- Abbasi, B., Mohsenpourazieh, Z (2014). The transformation of the legal system in the field of cyberspace. *Public Law Studies*, 54(1), 353-331 (In persian).
- Amoo, O. O., Atadoga, A., Abrahams, T. O., & Farayola, O (2024). The legal landscape of cybercrime: A review of contemporary issues in the criminal justice system. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(2), 205-217.
- Ahmari, H., Kahlaki, G. & Rahimpour Esfahani, H (2016). Structural analysis of cyberterrorism and the legal system's approach to it. *International Research*, 6(19), 333-305 (In persian).
- Alipour, J., Shekari, H (2021). Newly emerging phenomena; their definitions and components, dimensions, effects, threats and management strategies. *War Studies*, 3(8), 85-73 (In persian).
- Alkharman, J. A., & Hassan, I (2023). Cyberterrorism and self-defense in the framework of international law. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(8), 1-21.

- Aslani, J., Ranjbarian, A (2015). Comparative study and analysis of the definition of cyberattack from the perspective of doctrine, practice of countries and international organizations in international law. *Legal Research*, 18(71), 278-257 (In persian).
- Ayodele, O., & Petla, V (2024). Leveraging the BRICS Digital Partnership for Collaborative Digital Governance. *Journal of BRICS Studies*, 3(1), 1-7.
- Belli, L (2020). Data protection in the BRICS countries: Enhanced cooperation and convergence towards legal interoperability. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=4390979>
- Belli, L (2021). BRICS countries to build digital sovereignty. In L. Belli (Ed.), *CyberBRICS: Cybersecurity regulations in the BRICS countries* (pp. 271-280). Springer Nature.
- Bogdanova, I (2021). The potential of common concern of humankind. In T. Cottier & Z. Ahmad (Eds.), *Reshaping the law of economic sanctions for human rights enforcement: The prospects of common concern of humankind* (pp. 247-291). Cambridge University Press.
- Douhan, A (2022). The changing nature of sanctions in the digital age. In *Digital transformations in public international law* (1st ed., Vol. 317, pp. 99-132). <https://sanctionsplatform.ohchr.org/record/20981?ln=en&v=pdf>
- Dmitrieva, A., Alshdaifat, S., & Pastukhov, P (2023). The features of the use of information technologies in criminal proceedings in the BRICS countries. *BRICS Law Journal*, 10(1), 88-108.
- Dyman, Y., Gromova, E., & Juchnevicius, E (2021). Regulation of artificial intelligence in BRICS and the European Union. *BRICS Law Journal*, 8(1), 86-115.
- Fernandez, A., Meurice, L., Franke, F., Vuillermoz, C., Gindt, M., Askenazy, F., & Vandentorren, S (2023). Impact of the 7/14/2016 Nice terrorist attack on pediatric emergency department visits thanks to syndromic surveillance: A descriptive study. *Frontiers in Public Health*, 11, Article 10616791. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10616791/>
- Farshasaid, P., Jalali, M. & Goodarzi, M (2013). The necessity of cooperation between states in strengthening cybersecurity. *International Studies*, 19(2), 178-163.
- Fellmeth, A (2023). Unilateral sanctions under international human rights law: Correcting the record. *Yale Journal of International Law*. <https://yjil.yale.edu/posts/2023-09-06-unilateral-sanctions-under-international-human-rights-law-correcting-the-record>
- Flonk, D (2021). Emerging illiberal norms: Russia and China as promoters of internet content control. *International Affairs*, 97(6), 1925-1944.
- Hofer, A (2019). The efficacy of targeted sanctions in enforcing compliance with international law. *American Journal of International Law*, 113, 163-168.
- Haryono (2024). BRICS in the digital age: Investigating technological innovation and knowledge sharing as catalysts for economic transformation. *The Eastasouth Journal of Information System and Computer Science*, 2(2), 84-91.
- Iftimie, I. A (2020). Cyber sanctions. *Journal of Information Warfare*, 19(1), 48-61.
- Ignatov, A (2023). Global governance of cyberspace: The BRICS agenda. In A. Baykov & E. Zinovieva (Eds.), *Digital International Relations* (pp. 305-327). Springer Nature.
- Ivanova, K., & Myltykbaev, M (2022). Implementing the right to information as a key element of freedom of expression in the BRICS countries. *BRICS Law Journal*, 9(2), 4-29.
- Ivanova, L (2023). Criminal liability for cybercrimes in the BRICS countries. *BRICS Law Journal*, 10(1), 59-87.
- Jayan, P. A (2013). BRICS: Advancing cooperation and strengthening regionalism. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 64(4), 1-22.
- Jiang, M., & Belli, L (Eds.) (2025). *Digital sovereignty in the BRICS countries: How the Global South and emerging power alliances are reshaping digital governance* (pp. 39-102). Cambridge University Press.
- Khanna, P (2018). State sovereignty and self-defence in cyberspace. *BRICS Law Journal*, 5(4), 139-158.
- Khakzad Shahandeshti, M., Mirbod, L (2024). New reading of international peace and security in the light of combating cyber terrorism. *International Relations Research*, 14(3), 179-204 (In persian).

- Kraft, E., & Wang, J (2009). Effectiveness of cyber bullying prevention strategies: A study on students' perspectives. *International Journal of Cyber Criminology*, 3(2), 513–535.
- Lux, L. M (2018). Una definición de ciberterrorismo. *Revista Chilena de Derecho y Tecnología*, 7(2), 1–20.
- Mallard, G., & Sun, J (2024). International law, security, and sanctions: A decolonial perspective on the transnational legal order of sanctions. *Annual Review of Law and Social Science*, 20, 97–116.
- Malakouti, R., Khalilzadeh, M (2022). Legal strategy for ensuring cyber security. *Media*, 33(1), 97-69 (In persian).
- Markopoulou, D., Papakonstantinou, V., & De Hert, P (2019). The new EU cybersecurity framework: The NIS Directive, ENISA's role and the General Data Protection Regulation. *Computer Law & Security Review*, 35(6), 1–15.
- Milan, S., & Hintz, A (2013). Networked collective action and the institutionalized policy debate: Bringing cyberactivism to the policy arena?. *Policy and Internet*, 5(1), 7–26.
- Mir Abbasi, S. B. Korkinezhad-Qaraei, M (2018). The possibility of cyber terrorism and its relationship with the inherent right of self-defense stipulated in Article 51 of the United Nations Charter. *Public Law Studies*, 48(2), 280-261 (In persian).
- Mose, T. N (2024). Attribution and its challenges and the implications for state responsibility under international cyber security law. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=5087840>
- Montasari, R (2024). Cyberspace, cyberterrorism and international security in the Fourth Industrial Revolution: Threats, assessment and responses. Springer Nature.
- Nikitin, E., & Mensah, C. M (2020). Unified digital law enforcement environment – Necessity and prospects for creation in the “BRICS countries”. *BRICS Law Journal*, 7(2), 59–71.
- Ovchinnikova, O., & Upadhyay, N. K (2023). The level of cybersecurity of the BRICS member countries in international ratings: Prospects for cooperation. *BRICS Law Journal*, 10(1), 7–34.
- Patra, S. K., & Muchie, M (Eds.) (2020). Science, technology and innovation in BRICS countries (1st ed.). Routledge.
- Phillips, C (2024). Digital communication and the rise of online activism. *Journal of Communication*, 5(3), 31–44.
- Ponomarenko, S. V (2024). BRICS as an instrument of international cooperation in global crisis situations. *Current Issues of the State and Law*, 4(4), 552–558.
- Rahman, M. M., & Das, T. K (2024). Countering cyberattacks: Gaps in international law and prospects for overcoming them. *Journal of Digital Technologies and Law*, 2(4), 973–1002.
- Radinliev, P (2025). Cyber diplomacy: Defining the opportunities for cybersecurity and risks from artificial intelligence, IoT, blockchains, and quantum computing. *Journal of Cyber Security Technology*, 9(1), 28–78.
- Rezaei, F., Raisi, L. & Raei, M (2022). Violation of the right to health resulting from international sanctions and the international responsibility of states. *International Studies*, 19(2), 143-162 (In persian).
- Rusinova, V., Martynova, E., & Kurakina, P (2020). Fighting cyber-attacks with sanctions: New threats, old responses. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 96/LAW/2020. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3742751>
- Shaweorcid, R., & McAndrew, I. R (2023). Cybersecurity and domestic terrorism: Purpose and future. *Journal of Software Engineering and Applications*, 16(10), 548–560.
- Šturma, P (Ed.) (2024). International sanctions and human rights. Springer Nature Switzerland.
- Stockton, P. N., & Golabek-Goldman, M (2014). Prosecuting cyberterrorists: Applying traditional jurisdictional frameworks to a modern threat. *Stanford Law & Policy Review*, 25, 211–268.